

Vår Europeiska union – dags att vara djärv, att handla och att uträtta något

Förslag från Föreningen för f.d. ledamöter av Europaparlamentet till konferensen om Europas framtid

Detta förslag bygger dels på rapporterna och dokumenten från sammanträdena den 22 april, 30 juni, 12 oktober och 7 december 2021, dels på de rika och mångskiftande bidragen från enskilda medlemmar av Föreningen för f.d. ledamöter av Europaparlamentet (Europaparlamentsföreningen) samt från ledamöter av Europaparlamentet. Förslaget åsyftar att få till stånd en bred samsyn inom Europaparlamentsföreningen och dess reflexionsgrupp om Europas framtid, för att dessa ska kunna ge ett bidrag till plenarsammanträdet vid konferensen för Europas framtid (konferensen).

Inledning

”J’ai toujours pensé que l’Europe se ferait dans les crises, et qu’elle serait la somme des solutions qu’on apporterait à ces crises.” (Jean Monnet, *Mémoires*, Paris, Fayard, 1976, s. 488)

I dessa svåra kristider är det viktigare än någonsin förr att Europeiska unionen, (EU) som står inför utmaningar både från sina medlemsstater och från tredjeländer, tänker igenom sin framtid. Före detta ledamöter av Europaparlamentet, vilka sammankommit under Europaparlamentsföreningens överinseende, kan bidra ur en särskild synvinkel, i kraft av **sin sakkunskap, sina erfarenheter och sina institutionella och politiska minnen** av EU:s enda, av unionsmedborgarna direkt folkvalda, institution.

Konferensen erbjuder ett enastående tillfälle till öppen och inkluderande reflexion om dialogen över EU:s framtid och till pådrivande av denna dialog.

Vi anser att konferensen bör koncentrera sig på breda frågeställningar kring den europeiska integrationen samt om hur EU kan bli effektivare, öka sin handlingsförmåga och bättre motsvara medborgarnas förväntningar och hur rättsstaten bättre kan skyddas, varvid inte heller en ändring av fördraget bör uteslutas. Vi hoppas tillika att vissa interinstitutionella frågor, såsom framtiden för systemet med så kallade toppkandidater, ska få en lösning och att lärdomar kommer att dras från EU:s senaste kris, alltså covid-19-pandemin, som nu pågår.

Men vi måste göra mer än så. Såsom f.d. ledamöter av Europaparlamentet vill vi därför gå djärvt fram, eftersom den här möjligheten till att framtidens EU ska bli mera ambitiöst inte får förspillas.

Med detta i åtanke har vi beslutat att lägga fram fem allmänna riktlinjer som EU bör följa vid utvecklingen av sin politik och sina strategier i framtiden.

Dessutom har vi ställt samman en förteckning med tio konkreta förslag om i vilken riktning EU bör utvecklas, eller med andra ord: inom vilka områden det nu är påkallat med ett initiativ.

Allmänna riktlinjer

1. I artikel 2 i EU-fördraget står det att unionen ”ska bygga på värdena respekt för människans värdighet, frihet, demokrati, jämlikhet, rättsstaten och respekt för de mänskliga rättigheterna, inklusive rättigheter för personer som tillhör minoriteter. Dessa värden ska vara gemensamma för medlemsstaterna i ett samhälle som kännetecknas av mångfald, icke-diskriminering, tolerans, rättvisa, solidaritet och principen om jämställdhet mellan kvinnor och män”. För att EU:s trovärdighet både inåt och mot omvärlden ska tillförsäkras bör vi ej resa förkonstlade skiljemurar mellan unionens grundläggande värden och principer, i den form de definierats ovan, genom att ha dem att gälla endast inom vissa särområden inom politiken. I stället bör de med hjälp av trovärdiga och effektiva verkställighetsmekanismer i möjligaste mån få genomsyra EU:s alla göranden och låtanden.

2. För att EU ska kunna motsvara medborgarnas förväntningar måste det finnas en politisk vilja att ge EU handlingsförmåga, i form både av regler (till undvikande av

dödlägen) och resurser. Detta är utslagsgivande för att unionen ska bli framgångsrik, eftersom det innebär att medborgarnas prioriteringar sammanbinds med de verktyg och medel som behövs inom olika behörighetsområden. På så sätt överbryggas det olyckliga svalg som är befast mellan förväntningar och utfall och mellan vittsyftande avsiktsförklaringar och inte fullt lika storståtliga resultat. Snarare än att diskutera frågan om det behövs mer eller mindre av Europa bör vi ha som rättesnöre att EU bör få vad EU behöver för att kunna handla på det sätt som medborgarna förväntar sig.

3. Alla redskap och medel som nu föreskrivs i fördragen bör få komma till bruk, också flera möjligheter som man hittills inte tagit vara på¹. Bland dem märks inte minst möjligheten att ändra fördraget. Vid en sådan ändring bör man alltid beflita sig om att ytterligare stärka institutionernas ansvarsskyldighet och EU:s demokratiska system, särskilt Europaparlamentets roll och rådets beslutsfattareförmåga, vilket sistnämnda förutsätter att det inte längre ska bli möjligt för varje enskild medlemsstat att lägga in veto.

4. Alla initiativ som EU tar bör i sig inrymma unionens politiska mål i stället för att motverka dem. EU bör med andra ord i sin politik förena ekonomiska intressen (alltså tillväxt och välbefinnande) med socialt skydd (alltså välfärd och välmående) och på det sättet skapa en konkurrenskraftig social marknadsekonomi och samtidigt även ta hänsyn till rigorösa miljö- och klimatskyddsnormer. Begränsning av klimatförändringar och anpassning till dem börjar ju alltmer framträda som en global utmaning som kräver en helomläggning av våra samhällen för att det ska gå att anta mera hållbara och inkluderande modeller. EU bör få de politiska, juridiska och ekonomiska medel som behövs för att EU ska kunna fortsätta som ledare inom detta område.

5. Demokratin inom EU bör stärkas på alla nivåer (lokalt, regionalt och nationellt), med samtidig aktning för subsidiaritetsprincipen. Detta bör ske med hjälp av fastare former för enskilda medborgares och civilsamhällesorganisationers deltagande och ökad tonvikt vid att EU:s beslutsfattande ska präglas av insyn och medborgarnärhet. Avsikten med detta deltagande är varken att försvaga Europaparlamentets och de

¹ För kommentarer om fördragsartiklar som ännu inte tagits till vara hänvisas till Europaparlamentets resolution av den 16 februari 2017 om att förbättra Europeiska unionens funktionsätt genom att utnyttja Lissabonfördragets potential (EUT C 252, 18.7.2018): <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52017IP0049>.

nationella parlamentens roll eller valprocessen, utan fastmer bör deltagardemokratien och den representativa demokratin ses som två principer som ömsesidigt förstärker varandra. De europeiska politiska partiernas roll bör förstärkas, särskilt i samband med valen till Europaparlamentet.

Konkreta förslag:

1. Covid-19-pandemin som nu pågår har visat oss bland annat att det behövs mera solidaritet mellan medlemsstaterna, framför allt i nödsituationer. Mekanismer för ömsesidigt stöd och kortfristig bistånd i hälsofrågor bör organiseras på EU-nivå. Som grund för mera varaktiga lösningar bör man i detta sammanhang ta den solidaritet som kommit att träda i stället för den inledande så kallade coronationalismen i medlemsstatsorienterade lösningar, i förening med de gemensamma framgångar som upplevts i kampen mot pandemin. Den mest brännande frågan bör således vara huruvida EU kommer att stå bättre förberett när nästa storkatastrof eller kris slår till².

2. I en värld där enskilda medlemsstater inte kan tävla med globala supermakter som handlar ensidigt bör det utvecklas en sannskyldig utrikes-, säkerhets- och försvarspolitik för EU genom att kvalificerad majoritet oftare börjar tillämpas vid omröstningar i rådet (exempelvis för påförandet av sanktioner) och genom att fördragets alla flexibilitetsinstrument anlitas, bland dem också permanent strukturerat samarbete (Pesco), till undvikande av dödlägen. Det måste utvecklas en gemensam och insatsduglig försvarskapacitet så att EU, eller dess medlemsstater, kan reagera i nödlägen eller krissituationer (till exempel som vid flygplatsen i Kabul). Under dessa omständigheter bör Atlantpaktens (Nato) europeiska pelare stärkas. Det är det som medborgarna väntar sig av EU. Det handlar bara om politisk vilja. En övergång till

² Se det ändringsförslag som lades fram av bland andra Elmer Brok under konventet om Europas framtid (2001–2003), där det föreslogs att "bekämpning av allvarliga gränsöverskridande hot mot människors hälsa" skulle tilläggas som ett område där EU har delad behörighet: <http://european-convention.europa.eu/docs/Treaty/pdf/12/global12.pdf> (sida 11). Se också hänvisningarna till folkhälsan som ett område för delad behörighet, i den slutliga rapporten från arbetsgrupp XI om det sociala Europa (Bryssel den 3 februari 2003): http://european-convention.europa.eu/pdf/reg/en/03/cv00/cv00516-re01_en03.pdf), exempelvis det ställe där det står att den nuvarande artikel 152 i fördraget om upprättande av Europeiska gemenskapen (Nicefördragets konsoliderade version) bör byggas ut så att unionen får utökade befogenheter på folkhälsans område, och omfatta sådana frågor som allvarliga gränsöverskridande hot, smittsamma sjukdomar, bioterrorism och WHO:s avtal (sida 15).

omröstning med kvalificerad majoritet i utrikespolitiska frågor skulle omvandla medlemsstaterna från vetoläggare till ärliga mäklare som bör kunna bli samsynta om känsliga och kritiska frågor.

3. Utgående från erfarenheterna av NextGenerationEU bör unionen klara av att ytterligare utveckla och besluta om sina egna resurser, som det ju görs på alla andra styresnivåer. Alltså bör EU bli finanspolitiskt oberoende. Detta innebär att EU bör kunna dels samla medel på finansmarknaderna genom att utfärda obligationer (låneupptagningsförmåga), vilket också bör kunna ske utanför faciliteten för återhämtning och resiliens, dels kunna uppbära EU-omfattande skatter med anknytning till sina behörighetsområden³. Utvidgningen av de instrument som inrättats vid NextGenerationEU bör tas upp till diskussion vid halvtidsöversynen av den fleråriga budgetplanen 2021–2027. En återgång till balans i de nationella budgetarna skulle kunna åtföljas av utökad låneupptagning på EU-nivå för handhavande av nationella investeringar. Dessa nya åtgärder bör dessutom inskrivas i fördragen. Därutöver bör den tillsyn som utövas av Europaparlamentet byggas ut så att den kommer att omfatta, inte bara utgifter utan även intäkter. EU:s ambitioner bör framgå av dess sammanlagda budget. Det går inte att föra en vittsyftande politik och ännu mindre att utföra några stordåd om man hindras av otillräckliga resurser.

4. Digitaliseringen bör bli inkluderande, så att ingen lämnas utanför, varjämte den bör skydda unionsmedborgarna och medlemsstaterna. EU bör gå i spetsen för kampen mot cyberbrottslighet, särskild från tredjeländer. Desinformation och spridande av falska nyheter undergräver systematiskt våra värden och principer och bör därför ses som ett brott mot demokratin. EU bör bidra till att slå vakt om en trygg cyberrymd för alla medlemsstater och på alla styresnivåer.

5. Det behövs mera utbildning och upplysning om Europa, särskilt för de unga generationerna och framför allt genom att det utvecklas flerspråkiga och digitalt åtkomliga läromedel för alla medborgare om Europas historia. Läromedlen bör framför

³ "Om vi vill att detta revolutionerande paket ska bli ett verkligt trendbrott av det slag som kallas ett Hamilton-ögonblick och som Europa så innerligt väl behöver måste vi försöka hålla utvecklingen i gång genom att hitta ett sätt att förlänga låntagningskapaciteten bortom krisen och successivt få en ändring till stånd så att de upplånade medlen inte längre används för krishjälp till nationella budgetar utan för finansiering av EU:s politik." (Alain Lamassoure, den 10 november 2021).

allt bygga på gränsöverskridande synsätt⁴ och på den europeiska integrationen och EU:s demokratiska system.

6. Det bör göras mera till skydd för rättsstaten, särskilt med tanke på de nuvarande medlemsstaterna. EU kan inte med anspråk på trovärdighet kräva strikta normer och föredömligt uppträdande från kandidatländernas sida, och ännu mindre påtala bristfälligheter i tredjeländer, om dess egna medlemsstater inte handlar i enlighet med EU:s grundläggande värden och principer. EU bör därför utveckla ett antal instrument för förverkligande av rättsstatsprincipen och fullständigt använda dem i alla medlemsstater.

7. Geopolitisk instabilitet, den världsomfattande kapplöpningen om naturtillgångar, EU:s beroende av energiimport från tredjeländer och klimatförändringens konsekvenser är faktorer som alla låter behovet av en verklig energiunion framgå i skarp relief. Hinder för integrering av den inre marknaden bör undanröjas, olika länders nationella politik bör samordnas och energins roll bör byggas in i utrikespolitiken för att förnybara energikällor inom EU ska stimuleras och för att överkomligt prissatt energi och en verkligt trygg energiförsörjning ska finnas tillgänglig för EU:s alla invånare och företag.

8. Systemet med toppkandidater bör genomföras, först och främst av parlamentet självt. Systemets framtid beror i första hand på Europaparlamentets vilja att profilera sig mot Europeiska rådet. Såsom ett sätt att stärka det ovannämnda systemet övervägs införande av gränsöverskridande kandidatlistor med ett begränsat antal mandat, så länge som detta inte skapar en första klass och en andra klass bland ledamöterna av Europaparlamentet. När kommissionens ordförande ska utses och väljas är antalet mandat för var och en grupp inom parlamentet utslagsgivande. Inom grupperna räknas alla ledamöter av Europaparlamentet lika. I vilket fall som helst bör ledamöterna av Europaparlamentet komma väljarna närmare och likaså bör man öka medborgarnas grad av identifiering med ledamöterna.

9. Eftersom rådet bildar andra kammaren inom EU:s lagstiftande församling bör rådet göra mer för att dess överläggningar ska präglas av öppenhet och klar profil. Denna

⁴ Se till exempel Europeiska historiens hus: <https://historia-europa.ep.eu/en/mission-vision>.

kammare bör agera som ett enda offentligt organ där alla slutgiltiga beslut fattas och dess möten bör, liksom parlamentets sammanträden, vara öppna för alla medborgare.

10. Länderna på västra Balkan behöver ett verkligt uropeiskt perspektiv⁵. Enda möjligheten till detta är att det upprättas en konkret och ingående färdplan som åtföljs av en strikt tidsplan. Därigenom skulle villkorligheten ömsesidigt stärkas. Kandidatländerna skulle veta vad de måste göra och när de måste göra det för att kunna bli EU-medlemmar, medan medlemsstaterna skulle få uppmuntran att ställa upp bakom de utsikter till utvidgning som de enats om och att stärka EU:s integrationskapacitet, särskilt i beslutsprocessen.

Bidraget antogs den 8 december 2021 av *Europaparlamentsföreningens förvaltningskommitté*, vilken består av:

Hans-Gert Pöttering, ordförande

Monica Baldi, vice ordförande

Jean-Pierre Audy, kassör

Teresa Riera Madurell, hederssekreterare

Michael Hindley, medlem

Brigitte Langenhagen, medlem

Miguel Angel Martínez, medlem

Edward McMillan-Scott, medlem

Pier Antonio Panzeri, medlem

Manuel Porto, medlem

Den 7 december 2021 antogs ett förslag av Europaparlamentsföreningens reflexionsgrupp om Europas framtid, sammansatt av

Hans-Gert Pöttering, Europaparlamentsföreningens ordförande och Europaparlamentets f.d. talman (ordförande)

⁵ Se exempelvis Europaparlamentets pressmeddelande av den 25 mars 2021: <https://www.europarl.europa.eu/news/en/press-room/20210322IPR00528/enlargement-reports-meps-fully-support-western-balkans-european-future>.

Enrique Barón Crespo, f.d. talman för Europaparlamentet och f.d. ordförande för Europaparlamentsföreningen (Spanien, S&D, 1986–2009)

Elmar Brok, f.d. ledamot av Europaparlamentet (Tyskland, PPE, 1980–2019)

Pat Cox, f.d. talman för Europaparlamentet och för Föreningen för f.d. ledamöter av Europaparlamentet (Irland, ALDE, 1989–2004)

Monica Frassoni, f.d. ledamot av Europaparlamentet (Italien, De gröna, 1999–2009)

Genowefa Grabowska, f.d. ledamot av Europaparlamentet (Polen, SOC, 2004–2009)

Zita Gurmay, f.d. ledamot av Europaparlamentet (Ungern, S&D, 2004–2014)

Alain Lamassoure, f.d. ledamot av Europaparlamentet (Frankrike, PPE, 1989–1993/1999–2019)

Richard Corbett, f.d. ledamot av Europaparlamentet (Storbritannien, S&D, 1996–2009/2014–2020)(observatör)

i nära samarbete med professor Steven Van Hecke och Elisabetta Fonck, Europaparlamentsföreningens generalsekreterare.